

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

27. november 2025*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1 – virkningerne af, at et vilkår findes urimeligt – aftalens ugyldighed – en erhvervsdrivendes søgsmål om tilbagebetaling af det lånebeløb, der er udbetalt i henhold til en aftale, der er erklæret ugyldig – ordning for fordeling af sagsomkostninger – forskellige metoder til beregning af retsgebyrer på grundlag af sagsøgerens egenskab – effektivitetsprincippet – forpligtelsen til en overensstemmende fortolkning«

I sag C-746/24 [Gryczara]ⁱ,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa, Polen) ved afgørelse af 25. oktober 2024, indgået til Domstolen den 25. oktober 2024, i sagen

Bank Millennium SA

mod

PR,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M. Condinanzi, og dommerne N. Jääskinen og R. Frendo (refererende dommer),

generaladvokat: R. Norkus,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Bank Millennium SA ved advokat M. Hudyma og radcowie prawni S. Dudzik og T. Spyra,

* Processprog: polsk.

ⁱ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

- PR ved advokat W. Budzewski,
- den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,
- den italienske regering ved S. Fiorentino, som befuldmægtiget, bistået af procuratore dello Stato C. De Nicola og avvocati dello Stato M. Cherubini og A. De Curtis,
- Europa-Kommissionen ved P. Kienapfel og A. Stobiecka-Kuik, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29) samt af effektivitetsprincippet.
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Bank Millennium SA, der er en bank, og PR, der er forbruger, vedrørende et søgsmål om tilbagebetaling af det lånebeløb, der er udbetalt i henhold til en aftale, som er blevet annulleret på grund af urimelige kontraktvilkår, der er indeholdt heri.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Det fremgår af 24. betragtning til direktiv 93/13, at »medlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør«.
- 4 Dette direktivs artikel 6, stk. 1, bestemmer følgende:
»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«
- 5 Det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, fastsætter følgende:
»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Polsk ret

Den civile lovbog

- 6 Artikel 58, stk. 1, i ustawa – Kodeks cywilny (lov om den civile lovbog) af 23. april 1964 (Dz. U. nr. 16, pos. 93) i den affattelse, der finder anvendelse i tvisten i hovedsagen (herefter »den civile lovbog«), har følgende ordlyd:

»En retshandel, der er i strid med loven, eller som har til formål at omgå loven, er ugyldig, medmindre andet fremgår af en relevant bestemmelse, bl.a. ved at det heri er fastsat, at de ugyldige bestemmelser i retshandel skal erstattes af de relevante bestemmelser i loven.«

- 7 Den civile lovbogs artikel 385¹, stk. 1 og 2, har følgende ordlyd:

»1. Bestemmelser i en forbrugeraftale, som ikke har været genstand for en individuel forhandling, er ikke bindende for forbrugeren, hvis de fastsætter den pågældendes rettigheder og pligter på en måde, som er i strid med god forretningsskik og groft tilsidesætter forbrugers interesser (urimelige kontraktvilkår). Denne bestemmelse berører ikke vilkår, som fastsætter parternes hovedydelse, herunder prisen eller vederlaget, hvis de er entydigt formuleret.

2. Såfremt et kontraktvilkår ikke er bindende for forbrugeren i medfør af stk. 1, forbliver de øvrige vilkår i aftalen bindende mellem parterne.«

- 8 Den civile lovbogs artikel 405 fastsætter følgende:

»Den, der uden lovhjemmel har opnået en materiel fordel på bekostning af en anden person, er forpligtet til at returnere ydelsen in natura og, hvis det ikke er muligt, at tilbagebetale et beløb svarende til ydelsens værdi.«

- 9 Den nævnte lovs artikel 410 bestemmer følgende:

»1. Bestemmelserne i de foregående artikler finder bl.a. anvendelse på uberettiget opfyldelse.

2. Opfyldelse er unødigt, såfremt den person, der foretog den, ikke var forpligtet overhovedet eller ikke var forpligtet i forhold til den person, som vedkommende foretog opfyldelsen over for, eller såfremt grundlaget for opfyldelsen er ophørt med at eksistere, eller såfremt det tilsigtede formål med opfyldelsen ikke var blevet opnået, eller såfremt den retsakt, som den samme forpligtelse til at foretage opfyldelsen var baseret på, var ugyldig og ikke er blevet gyldig, siden opfyldelsen fandt sted.«

- 10 Den samme lovs artikel 498 bestemmer følgende:

»1. Såfremt to personer samtidigt og gensidigt er kreditorer og debitorer over for hinanden, kan de hver især modregne deres eget krav i den anden persons krav, forudsat at begge krav er pengekrav eller vedrører genstande af en bestemt art af samme kvalitet, at begge krav er forfaldne, og at begge krav kan gøres til genstand for retsforfølgning eller forfølgning ved et andet statsligt organ.

2. Som følge af modregning udlignes begge krav af hinanden op til størrelsen af det lavere krav.«

Den civile retsplejelov

- 11 Artikel 98, stk. 1 og 3, i ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (lov om den civile retspleje) af 17. november 1964 (Dz. U. af 1964, nr. 43, pos. 296) i den affattelse, der finder anvendelse i tvisten i hovedsagen (herefter »den civile retsplejelov«), bestemmer følgende:

»(1) Den tabende part er forpligtet til, såfremt modparten har nedlagt påstand herom, at godtgøre modparten de omkostninger, der er nødvendige for effektivt at forfølge krav og forsvare sig (sagsomkostninger).

[...]

(3) De nødvendige sagsomkostninger for en part, der er repræsenteret af en advokat, omfatter honoraret, men er ikke højere end de takster, der er fastsat i særskilte bestemmelser, samt udgifterne afholdt af advokaten, retsgebyrer og omkostninger ved partens personlige fremmøde.«

- 12 Den civile retsplejelovs artikel 100 fastsætter følgende:

»Hvis et krav imødekommes delvist, bæres omkostningerne gensidigt eller fordeles forholdsmæssigt. Retten kan dog pålægge én af parterne at godtgøre alle omkostningerne, hvis modparten kun har tabt vedrørende en ubetydelig del af sit krav, eller hvis fastsættelsen af det skyldige beløb afhænger af en fastlæggelse af gensidige forpligtelser eller af rettens vurdering.«

- 13 Den samme lovs artikel 101 har følgende ordlyd:

»Sagsøgte er berettiget til godtgørelse af omkostninger, på trods af at kravet tages til følge, såfremt denne part ikke har givet anledning til at anlægge sagen og har anerkendt kravet på det første procestrin.«

- 14 Den nævnte lovs artikel 102 er affattet således:

»I særligt begrundede tilfælde kan retten pålægge den tabende part kun at dække en del af omkostningerne eller ingen af omkostningerne.«

- 15 Den samme lovs artikel 103, stk. 1, bestemmer følgende:

»Uanset sagens udfald kan retten pålægge en part eller intervenient at godtgøre de omkostninger, der følger af deres uredelige eller åbenbart utilbørlige adfærd.«

Lov om sagsomkostninger i civile sager

- 16 Artikel 13, stk. 2, i ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (lov om sagsomkostninger i civile sager) af 28. juli 2005 (Dz. U. nr. 167, pos. 1398), i den konsoliderede udgave (Dz. U. af 2022, pos. 1125, herefter »lov om sagsomkostninger«), fastsætter følgende:

»I sager om formuerettigheder, hvor værdien af sagens genstand eller værdien af appellens genstand overstiger 20 000 [polske złoty (PLN), ca. 4 713 EUR], opkræves der et forholdsmæssigt gebyr på 5% af denne værdi, men ikke mere end 200 000 PLN [(ca. 47 136 EUR)], for procesdokumentet.«

17 Artikel 13a i lov om sagsomkostninger har følgende ordlyd:

»I sager om krav hidrørende fra bankvirksomhed, opkræves et fast gebyr på 1 000 PLN [(ca. 236 EUR)] fra en part, der er forbruger eller en fysisk person, der driver et familielandbrug, hvis værdien af tvistens genstand eller værdien af appellens genstand overstiger 20 000 PLN [(ca. 4 713 EUR)].«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 18 Den 27. juni 2008 indgik PR og Bank Millennium en låneaftale på 640 000 PLN (ca. 150 000 EUR) optaget i schweiziske franc (CHF).
- 19 PR betalte de månedlige afdrag på dette lån med et beløb på 126 421,23 PLN (ca. 29 800 EUR) og 66 600,96 CHF (ca. 71 480 EUR).
- 20 Den 26. juni 2020 anlagde PR sag mod Bank Millennium med påstand om, at låneaftalen blev erklæret ugyldig, og om tilbagebetaling af ydelser, der uretmæssigt var blevet erlagt i henhold til aftalen.
- 21 Ved dom af 11. maj 2022 fastslog Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa, Polen), som er den forelæggende ret, at låneaftalen var ugyldig på grund af de urimelige vilkår, der er indeholdt heri. Denne ret pålagde følgelig Bank Millennium at betale PR et beløb på 65 907,32 PLN (ca. 15 530 EUR) og 66 600,96 CHF (ca. 71 480 EUR) med lovbestemte morarenter fra den 19. februar 2022 indtil betalingsdagen samt at betale alle de af sidstnævnte afholdte sagsomkostninger. Denne dom blev stadfæstet under appel af Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa, Polen).
- 22 Den 23. november 2022 anlagde Bank Millennium sag mod PR ved den forelæggende ret med påstand om, at PR tilpligtes at tilbagebetale de udbetalte lånebeløb, dvs. et beløb på 640 000 PLN (ca. 150 000 EUR) med lovbestemte morarenter fra datoen for indgivelse af stævningen til betalingsdatoen. Bank Millennium har ligeledes nedlagt påstand om, at PR tilpligtes at betale sagsomkostningerne, herunder dels retsgebyrerne, der udgør 5% af værdien af sagens genstand, dvs. 32 000 PLN (ca. 7 544 EUR), dels omkostningerne til repræsentation ved en advokat, som er fastsat til et fast beløb på 10 800 PLN (ca. 2 546 EUR).
- 23 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt den i polsk ret fastsatte ordning for fordeling af sagsomkostninger er forenelig med direktiv 93/13.
- 24 Den forelæggende ret har i denne forbindelse indledningsvis anført, at ifølge den civile retsplejelov er det grundlæggende princip, der regulerer fordelingen af sagsomkostninger i civile sager, princippet om ansvaret for sagens udfald, hvorefter den tabende part skal godtgøre alle sagsomkostningerne over for den vindende part i overensstemmelse med denne lovs artikel 98, stk. 1, og hvis parterne får delvist medhold fordeles omkostningerne ligeligt eller forholdsmæssigt i henhold til den nævnte lovs artikel 100. Dette princip modereres af en række undtagelser, der er fastsat i den civile retsplejelovs artikel 101, 102 og artikel 103, stk. 1, dvs. henholdsvis muligheden for, at sagsomkostningerne afholdes af sagsøgeren, når sagsøgte har anerkendt kravet ved første retsforhandling, anvendelsen af billighedsprincippet og af skyldprincippet. Ifølge den forelæggende ret finder ingen af disse undtagelser imidlertid anvendelse i den foreliggende sag.

- 25 Den forelæggende ret har dernæst under henvisning til Domstolens praksis (dom af 22.9.2022, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 41, og af 21.3.2024, *Profi Credit Bulgaria* (Accessoriske tjenesteydelser i forbindelse med kreditaftalen), C-714/22, EU:C:2024:263, præmis 83), fremhævet, at den ordning om fordeling af sagsomkostninger, der finder anvendelse i en sag med påstand om, at det fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt, ikke må have til følge, at forbrugeren afskrækkes fra at udøve de rettigheder, som den pågældende har ifølge direktiv 93/13.
- 26 Den forelæggende ret har i denne forbindelse bemærket, at PR i hovedsagen ud over lånebeløbet på 640 000 PLN (ca. 150 000 EUR) med lovbestemte morarenter kan blive pålagt at betale Bank Millennium et samlet beløb på 42 800 PLN (ca. 10 090 EUR) for sagsomkostningerne. En sådan økonomisk byrde, der svarer til næsten et halvt års gennemsnitsløn i Polen, kan være i strid med såvel formålene med direktiv 93/13 som det EU-retlige effektivitetsprincip.
- 27 Hvad desuden angår omkostningsstrukturen i de to omhandlede retslige procedurer har den forelæggende ret præciseret, at selv om størrelsen af advokatsalæret, dvs. 10 800 PLN (ca. 2 546 EUR), er identisk, uanset om sagen er anlagt af den erhvervsdrivende eller forbrugeren, forholder det sig anderledes med retsgebyrer. I forbindelse med søgsmålet med påstand om, at låneaftalen blev erklæret ugyldig, skulle PR således betale et beløb på 1 000 PLN (ca. 236 EUR) i henhold til artikel 13a i loven om sagsomkostninger i civile sager, da den pågældende anlagde sag mod banken, mens sidstnævnte bank har krævet 32 000 PLN (ca. 7 544 EUR) for retsgebyrer i forbindelse med hovedsagen, som den skulle betale i henhold til denne lovs artikel 13, stk. 2.
- 28 Når dette er sagt, har den forelæggende ret konstateret for det første, at PR såvel af sin advokat som af den forelæggende ret selv i forbindelse med den oprindelige sag, som den pågældende forbruger havde anlagt, var blevet behørigt oplyst om konsekvenserne ved kreditaftalens ugyldighed, navnlig forpligtelsen til at tilbagebetale den lånte kapital, eventuelle lovbestemte morarenter og sagsomkostninger. Det kan derfor ikke med føje gøres gældende, at pålæggelse af sagsomkostninger er uforudsigelig for forbrugeren.
- 29 For det andet har den forelæggende ret anført, at PR kunne have anerkendt bankens påstande, så snart den pågældende forbruger havde modtaget stævningen. Et sådant skridt ville have medført, at den civile retsplejelovs artikel 101 fandt anvendelse, og Bank Millennium således ville være blevet forpligtet til at betale samtlige sagsomkostninger. PR kunne i øvrigt have påberåbt sig modregning af tilgodehavenderne i henhold til den civile lovbogs artikel 498, stk. 1. Hvis PR havde indsendt en erklæring om modregning efter at have modtaget stævningen, ville parternes gensidige krav være afskrevet med hinanden op til det laveste af de to beløb i henhold til sidstnævnte artikels stk. 2. Bankens krav ville således være blevet reduceret betydeligt. PR valgte imidlertid en anden processtrategi, som bestod i at anfægte bankens krav ved at påberåbe sig forældelse, hvilket den nævnte ret anså for at være ugrundet.
- 30 Endelig ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 kræver, at den nævnte ret pålægger den erhvervsdrivende alle negative konsekvenser ved at have inkluderet ulovlige kontraktvilkår i aftalen. Hvis låneaftalen ikke havde indeholdt urimelige vilkår, ville hovedsagen nemlig ikke have fundet sted. Det skal således afgøres, om den erhvervsdrivende i et sådant tilfælde ikke også skal betale samtlige sagsomkostninger i forbindelse med denne sag, uanset dens udfald, også selv om den erhvervsdrivende skulle få medhold i sagen i dens helhed.

- 31 På denne baggrund har Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i [direktiv 93/13] samt effektivitetsprincippet fortolkes således, at de er til hinder for nationale bestemmelser, som tillader, at forbrugeren pålægges sagsomkostninger i en sag, hvor den nationale domstol har taget en erhvervsdrivendes krav om forbrugers tilbagebetaling til følge på grundlag af en aftale, der er ugyldig som følge af urimelige kontraktvilkår?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Formaliteten

- 32 Bank Millennium har gjort gældende, at det præjudicielle spørgsmål skal afvises med den begrundelse, at spørgsmålet ikke vedrører fortolkningen af EU-retten, eftersom bestemmelserne i direktiv 93/13 ikke finder anvendelse på virkningerne af, at urimelige kontraktvilkår ophæves. Dette spørgsmål om godtgørelse af sagsomkostninger i forbindelse med et søgsmål om tilbagebetaling, der er anlagt af banken, vedrører således alene fortolkningen af national ret.
- 33 I denne henseende bemærkes, at den samarbejdsordning, som er indført ved artikel 267 TEUF, er baseret på en klar adskillelse mellem de nationale retters og Domstolens funktioner. Under en sag anlagt i henhold til denne artikel tilkommer det retterne i medlemsstaterne og ikke Domstolen at fortolke nationale bestemmelser, og det tilkommer ikke sidstnævnte at tage stilling til, om nationale bestemmelser er forenelige med EU-retten. Domstolen har derimod kompetence til at forsyne den nationale domstol med alle de EU-retlige fortolkningselementer, som kan sætte denne i stand til at bedømme, om nationale bestemmelser er forenelige med EU-retten (jf. dom af 16.3.1978, Oehlschläger, 104/77, EU:C:1978:69, præmis 4, og af 17.3.2021, Consulmarketing, C-652/19, EU:C:2021:208, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).
- 34 Det fremgår desuden af fast retspraksis, at inden for rammerne af det samarbejde mellem Domstolen og de nationale retsinstanser, der er indført i artikel 267 TEUF, tilkommer det udelukkende den nationale retsinstans, for hvilken en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retlige afgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i hovedsagen at vurdere såvel, om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, som den forelægger Domstolen. Når de stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (jf. dom af 29.11.1978, Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, præmis 25, og af 2.2.2023, Towarzystwo Ubezpieczeń Ż (Vildledende standardforsikringsaftaler), C-208/21, EU:C:2023:64, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Det følger heraf, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse om et præjudicielt spørgsmål fremsat af en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (jf. dom af 7.9.1999, Beck og Bergdorf, C-355/97, EU:C:1999:391, præmis 22, og af 2.2.2023, Towarzystwo Ubezpieczeń Ż (Vildledende standardforsikringsaftaler), C-208/21, EU:C:2023:64, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).

- 36 Dette er imidlertid ikke tilfældet i den foreliggende sag.
- 37 Det fremgår således af forelæggelsesafgørelsen, at tvisten i hovedsagen vedrører en sag om tilbagebetaling af den lånte kapital, som Bank Millennium har anlagt mod PR efter en første sag, der førte til annullationen af en låneaftale med den begrundelse, at den indeholdt urimelige vilkår. Med det præjudicielle spørgsmål har den forelæggende ret udtrykkeligt anmodet Domstolen om en fortolkning af EU-retten og navnlig om en fortolkning af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet. Denne ret ønsker oplyst, om disse bestemmelser skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, der inden for rammerne af et sådant søgsmål om tilbagebetaling medfører, at en forbruger, der taber sagen, kan pålægges at betale retsgebyrer, der er inkluderet i sagsomkostningerne, og som væsentligt overstiger de omkostninger, som denne forbruger skulle have afholdt, hvis den pågældende havde tabt sagen i forbindelse med en af forbrugeren anlagt sag med påstand om, at det fastslås, at disse vilkår er urimelige, og eventuelt, at vilkårene og låneaftalen er ugyldige.
- 38 Under disse omstændigheder fremgår det ikke åbenbart, at den ønskede fortolkning af direktiv 93/13 savner enhver forbindelse med realiteten i tvisten i hovedsagen eller dennes genstand, eller at det rejste problem er af hypotetisk karakter. I det foreliggende tilfælde angår indsigelsen vedrørende denne retsakts uanvendelighed på hovedsagen derfor ikke formaliteten i anmodningen om præjudiciel afgørelse, men realiteten med hensyn til spørgsmålene (jf. i denne retning dom af 24.2.2022, TGSS (Hushjælpsansattes situation ved arbejdsløshed), C-389/20, EU:C:2022:120, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).
- 39 Følgelig kan det præjudicielle spørgsmål antages til realitetsbehandling.

Realiteten

- 40 Det bemærkes indledningsvis, at det i henhold til fast retspraksis tilkommer Domstolen inden for rammerne af samarbejdet mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen efter omstændighederne at omformulere de spørgsmål, den forelægges. Det tilkommer herved Domstolen ud fra samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den nationale ret, navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til sagens genstand er nødvendigt at fortolke (jf. dom af 29.11.1978, Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, præmis 26, af 28.11.2000, Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, præmis 18, og af 16.7.2020, Caixabank og Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 47).
- 41 I det foreliggende tilfælde er den forelæggende ret, som det fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, i tvivl om, hvorvidt den nationale lovgivning, der fastsætter, at en forbruger, der har tabt sagen i forbindelse med et søgsmål om tilbagebetaling af den lånte kapital anlagt af en erhvervsdrivende efter annullationen af en låneaftale med den begrundelse, at den indeholdt urimelige vilkår, pålægges at betale sagsomkostningerne, er forenelig med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet. Den forelæggende ret har anført, at de retsgebyrer, der er inkluderet i sagsomkostningerne, som denne forbruger skal betale, væsentligt kan overstige de retsgebyrer, som nævnte forbruger skulle have afholdt, hvis vedkommende havde tabt sagen i forbindelse med en sag anlagt af denne med påstand om, at det fastslås, at disse vilkår er urimelige, og eventuelt, at vilkårene og låneaftalen er

ugyldige. Denne situation skyldes den sondring, der er blevet indført ved den polske lovgivning for retsgebyrer med hensyn til metoderne til beregning af disse udgifter, alt efter, om der er tale om et søgsmål anlagt af en erhvervsdrivende eller af en forbruger.

- 42 Under disse omstændigheder skal den forelæggende rets spørgsmål forstås således, at det nærmere bestemt ønskes oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der gør det muligt at pålægge en forbruger som sagsøgt, der har tabt sagen i forbindelse med et søgsmål om tilbagebetaling af den lånte kapital anlagt af en erhvervsdrivende efter annullationen af en låneaftale på grund af den urimelige karakter af de heri indeholdte urimelige vilkår, at betale sagsomkostningerne, herunder retsgebyrer, som på grund af den differentiering, der foretages i denne lovgivning ved beregningen af størrelsen af disse gebyrer i forhold til, om sagsøgeren er forbruger eller ej, væsentligt overstiger de gebyrer, som denne forbruger skulle have afholdt, hvis vedkommende havde tabt sagen i forbindelse med en sag anlagt af denne med påstand om, at det fastslås, at disse vilkår er urimelige, og eventuelt, at vilkårene og låneaftalen er ugyldige.
- 43 Det skal for det første bemærkes, at det følger af ordlyden af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, at medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren.
- 44 Henset til arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne, der befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende, hviler på, pålægger direktiv 93/13, således som det fremgår af dettes artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler »til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør« (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).
- 45 Domstolen har fastslået, at de konsekvenser, der skal drages af en konstatering af, at et vilkår, som er indeholdt i en aftale mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er urimeligt, skal gøre det muligt at opfylde to mål. Dels skal retten påse, at den lighed mellem parterne i en aftale, som er blevet undergravet ved anvendelsen af et vilkår, der er urimeligt over for forbrugeren, kan genindføres. Dels skal det sikres, at den erhvervsdrivende afskrækkes fra at indføre sådanne vilkår i de aftaler, som den pågældende udbyder til forbrugerne (dom af 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, præmis 38). Den nationale rets forpligtelse til at tilsidesætte et urimeligt kontraktvilkår, der pålægger betaling af beløb, der viser sig at være uretmæssige, medfører således i princippet en dertil svarende pligt til tilbagebetaling af disse beløb (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 62).
- 46 Det skal for det andet bemærkes, at fordelingen af sagsomkostningerne i forbindelse med en sag ved de nationale retsinstanser henhører under medlemsstaternes procesautonomi, med forbehold for iagttagelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet (dom af 22.9.2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).
- 47 Hvad angår effektivitetsprincippet, som alene er genstanden for den forelæggende rets spørgsmål, skal det bemærkes, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure,

herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser. Under denne synsvinkel skal der i givet fald tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (dom af 22.9.2022, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

- 48 Selv om effektivitetsprincippet generelt ikke er til hinder for, at forbrugeren bærer visse sagsomkostninger, når den pågældende anlægger sag med påstand om, at det fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt (dom af 7.4.2022, *Caixabank*, C-385/20, EU:C:2022:278, præmis 51), skal det ligeledes bemærkes, at direktiv 93/13 giver forbrugeren en ret til at anlægge sag for en domstol med påstand om, at det fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt, og at dette vilkår ikke finder anvendelse, og denne rets effektivitet skal opretholdes. Ordningen for fordeling af sagsomkostningerne i en sådan sag må derfor ikke afholde forbrugeren fra at udøve denne ret (jf. i denne retning dom af 22.9.2022, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).
- 49 Det fremgår ligeledes af retspraksis, at den omstændighed, at udfaldet af fordelingen af sagsomkostningerne kun gøres afhængigt af de beløb, der er betalt med urette, og som kræves tilbagebetalt, kan afholde denne forbruger fra at udøve denne ret, i betragtning af de omkostninger, som en retssag ville medføre. Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt effektivitetsprincippet er således til hinder for en ordning, der giver mulighed for at pålægge forbrugeren at bære en del af sagsomkostningerne, alt efter størrelsen på de uretmæssigt betalte beløb, der er blevet restitueret forbrugeren, efter at et kontraktvilkår erklæres ugyldigt, fordi det er urimeligt, idet en sådan ordning indebærer en væsentlig hindring, der kan afholde forbrugeren fra at udøve den ret til en effektiv domstolsprøvelse af den eventuelt urimelige karakter af kontraktvilkår, som er tillagt ved direktiv 93/13 (dom af 16.7.2020, *Caixabank og Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 98 og 99).
- 50 Det skal i denne henseende bemærkes, at de procedurer, der indledes i henhold til artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, principielt indledes af en forbruger som sagsøger, mod en erhvervsdrivende, som sagsøgt. For at bevare den effektive virkning af direktivet og sikre en effektiv beskyttelse af forbrugeren mod de særligt skadelige virkninger, som kan følge af en annullation af den pågældende låneaftale, skal det fastslås, at Domstolens vurdering med hensyn til fordelingen af sagsomkostningerne i forbindelse med en sag med påstand om, at et kontraktvilkår er urimeligt, som er omhandlet i nærværende doms præmis 48 og 49, ligeledes og analogt finder anvendelse i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor forbrugeren er sagsøgt i et søgsmål om tilbagebetaling af den lånte kapital anlagt af en erhvervsdrivende efter annullationen af en låneaftale med den begrundelse, at den indeholdt urimelige vilkår.
- 51 Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at Domstolen har fastslået, at processuelle bestemmelser, som indebærer for høje udgifter for forbrugeren, kan medføre, at denne afholder sig fra effektivt at intervenere til forsvar for sine rettigheder ved den retsinstans, som den erhvervsdrivende har anlagt sit søgsmål ved (jf. i denne retning dom af 7.4.2022, *Caixabank*, C-385/20, EU:C:2022:278, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at i henhold til polsk ret har en retslig konstatering af, at en låneaftale er ugyldig, fordi den indeholdt et urimeligt kontraktvilkår, til følge, at de betalinger, som er foretaget i henhold til denne aftale af enten låntagerne eller banken, udgør uberettigede betalinger som omhandlet i den civile lovbogs artikel 410, stk. 2, der skal tilbagebetales i henhold til denne lovs artikel 410, stk. 1, sammenholdt med artikel 405 heri.

- 53 Det fremgår ligeledes heraf for det første, at den civile retsplejelovs artikel 98, stk. 1, fastsætter, at den tabende part skal godtgøre alle sagsomkostningerne over for den vindende part. For det andet sondres der i polsk ret med hensyn til retsgebyrer alt efter, om der er tale om et søgsmål anlagt af en erhvervsdrivende eller af en forbruger. I overensstemmelse med artikel 13, stk. 2, i lov om sagsomkostninger giver søgsmål vedrørende formuerettigheder nemlig anledning til anvendelse af et forholdsmæssigt gebyr svarende til 5% af tvistens værdi inden for et lovbestemt loft. I sager om krav hidrørende fra bankvirksomhed indfører denne lovs artikel 13a derimod et fast gebyr på 1 000 PLN (ca. 236 EUR) for sager anlagt af en forbruger på 1 000 PLN, hvor værdien af sagens genstand eller værdien af appellens genstand overstiger 20 000 PLN (ca. 4 713 EUR).
- 54 Ifølge de af den forelæggende ret fremlagte oplysninger kan denne forskel i metoderne til beregning af retsgebyrer føre til situationer, hvor forbrugeren, når denne er sagsøgt i et søgsmål om tilbagebetaling af den lånte kapital anlagt af en erhvervsdrivende efter annullationen af en låneaftale, der indeholder urimelige vilkår, og som forbrugeren taber, pålægges at betale sagsomkostningerne, herunder retsgebyrer, som væsentligt overstiger de gebyrer, som denne forbruger skulle have afholdt, hvis vedkommende havde tabt sagen i forbindelse med en sag anlagt af denne med påstand om, at det fastslås, at disse vilkår er urimelige, og eventuelt, at vilkårene og låneaftalen er ugyldige.
- 55 Det skal bemærkes, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der fastsætter faste nedsatte retsgebyrer, når forbrugeren anlægger en sag vedrørende krav hidrørende fra bankvirksomhed, principielt er til fordel for denne forbruger.
- 56 Henset til det væsentligt højere niveau for retsgebyrer, der finder anvendelse på søgsmål anlagt af en erhvervsdrivende vedrørende formuerettigheder, og til den omstændighed, at størrelsen af disse gebyrer, som forbrugeren kan være forpligtet til at tilbagebetale, direkte afhænger af størrelsen af det af den erhvervsdrivende fremsatte krav, kan den automatiske anvendelse af princippet om, at den tabende part skal betale alle sagsomkostningerne, herunder de nævnte gebyrer, imidlertid medføre, at forbrugeren, når denne taber i forbindelse med et sådant søgsmål, skal bære en uforholdsmæssig økonomisk byrde. Det fremgår nemlig af de sagsakter, som Domstolen råder over, at PR for det første skulle betale et beløb på 1 000 PLN (ca. 236 EUR) i retsgebyrer i forbindelse med den sag, der var anlagt mod Bank Millennium, og som førte til, at denne bank blev pålagt at betale et beløb på ca. 101 280 EUR til PR. For det andet er PR som sagsøgt i forbindelse med den sag, som efterfølgende blev anlagt af Bank Millennium vedrørende tilbagebetaling af den lånte kapital, dvs. et krav på 640 000 PLN (ca. 150 000 EUR), ved afslutningen af hvilken PR taber sagen, forpligtet til at tilbagebetale banken retsgebyrer på 5% af tvistens værdi, i det foreliggende tilfælde 32 000 PLN (ca. 7 544 EUR).
- 57 Sådanne omkostninger, der kan pålægges forbrugeren i medfør af en anvendelse af de nationale regler om beregning af retsgebyrer, sammenholdt med automatikken i princippet om, at den part, der taber sagen, er forpligtet til at betale alle sagsomkostningerne, herunder disse gebyrer, kan i strid med den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 48 og 51, forhindre eller afskrække forbrugeren fra effektivt at udøve de rettigheder, som denne er tillagt ved direktiv 93/13, ved den retsinstans, som den erhvervsdrivende har anlagt sit søgsmål ved.
- 58 Sådanne processuelle bestemmelser kan nemlig afskrække forbrugeren, når denne er sagsøgt i forbindelse med et søgsmål om tilbagebetaling af den lånte kapital anlagt af en erhvervsdrivende efter annullationen af en låneaftale, der indeholder urimelige vilkår, fra at opretholde sine

påstande, uanset om disse påstande er velbegrundede, for så vidt som en sådan opretholdelse risikerer at føre til en pålæggelse af sagsomkostningerne, herunder uforholdsmæssigt høje retsgebyrer ved et negativt udfald af sagen.

- 59 Disse processuelle regler forekommer ligeledes at kunne underminere den afskrækkende virkning, der følger af annullationen af aftalen på grund af den urimelige karakter af de heri indeholdte urimelige vilkår, eftersom forbrugeren på trods af denne annullation er forpligtet til at betale særligt høje retsgebyrer i forbindelse med det søgsmål om tilbagebetaling, som den erhvervsdrivende har anlagt, medmindre denne forbruger bl.a. anerkender den erhvervsdrivendes krav. De nævnte regler indebærer derfor i sidste ende en tilsidesættelse af effektivitetsprincippet.
- 60 Når dette er præciseret, bemærkes, at princippet om, at national ret skal fortolkes i overensstemmelse med EU-retten, kræver, at de nationale retter – under overholdelse af navnlig forbuddet mod en fortolkning *contra legem* af national ret – gør alt, hvad der henhører under deres kompetence, idet de tager national ret i dens helhed i betragtning og anvender fortolkningsmetoder, der er anerkendt i denne ret, for at sikre den fulde virkning af det omhandlede direktiv og for at nå et resultat, der er i overensstemmelse med det mål, der forfølges hermed (jf. i denne retning dom af 5.10.2004, Pfeiffer m.fl., C-397/01 – C-403/01, EU:C:2004:584, præmis 118 og 119, og af 15.10.2024, KUBERA, C-144/23, EU:C:2024:881, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).
- 61 I sit skriftlige indlæg til Domstolen har den polske regering og Europa-Kommissionen i den foreliggende sag gjort gældende, at den civile retsplejelovs artikel 98, stk. 1, kan fortolkes i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet. Det påhviler således den nationale ret i givet fald at tage hensyn til de undtagelser, der navnlig er fastsat i denne lovs artikel 102 og 103, der giver mulighed for en tilpasning af sagsomkostningerne i henhold til billighedsprincippet eller den culpøse adfærd, som eventuelt kan tilregnes en af parterne.
- 62 Det tilkommer i sidste ende den forelæggende ret at undersøge, om den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning kan fortolkes således, at den er i overensstemmelse med direktiv 93/13, og i bekræftende fald drage de retlige konsekvenser heraf.
- 63 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der gør det muligt at pålægge en forbruger som sagsøgt, der har tabt sagen i forbindelse med et søgsmål om tilbagebetaling af den lånte kapital anlagt af en erhvervsdrivende efter annullationen af en låneaftale på grund af den urimelige karakter af de heri indeholdte urimelige vilkår, at betale sagsomkostningerne, herunder retsgebyrer, som på grund af den differentiering, der foretages i denne lovgivning ved beregningen af størrelsen af disse gebyrer i forhold til, om sagsøgeren er forbruger eller ej, væsentligt overstiger de gebyrer, som denne forbruger skulle have afholdt, hvis vedkommende havde tabt sagen i forbindelse med en sag anlagt af denne med påstand om, at det fastslås, at disse vilkår er urimelige, og eventuelt, at vilkårene og låneaftalen er ugyldige.

Sagsomkostninger

- 64 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, sammenholdt med effektivitetsprincippet,

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der gør det muligt at pålægge en forbruger som sagsøgt, der har tabt sagen i forbindelse med et søgsmål om tilbagebetaling af den lånte kapital anlagt af en erhvervsdrivende efter annullationen af en låneaftale på grund af den urimelige karakter af de heri indeholdte urimelige vilkår, at betale sagsomkostningerne, herunder retsgebyrer, som på grund af den differentiering, der foretages i denne lovgivning ved beregningen af størrelsen af disse gebyrer i forhold til, om sagsøgeren er forbruger eller ej, væsentligt overstiger de gebyrer, som denne forbruger skulle have afholdt, hvis vedkommende havde tabt sagen i forbindelse med en sag anlagt af denne med påstand om, at det fastslås, at disse vilkår er urimelige, og eventuelt, at vilkårene og låneaftalen er ugyldige.

Underskrifter